

Konavoska nošnja - blago našeg kraja

Jelena Kulišić Barčot i Franica Lasić,
odgajateljice mentorice, Dječji vrtić Konavle, Cavtat

Dječji vrtić Konavle nalazi se na području bogate kulture i tradicije koja je jednim dijelom još uvijek prisutna u svakodnevnom životu ljudi toga kraja. Iz ovog razloga odgajateljice su djeci željele na neposredan i njima primjeren način približiti kulturnu baštinu Konavala.¹

¹ Projekt je bio izabran i predstavljen u kategoriji poster-plakat na stručnom skupu Projekti iz područja nacionalnog programa odgoja i obrazovanja za ljudska prava i demokratsko građanstvo Vlade Republike Hrvatske u sveučilišnom kampusu u Dubrovniku.

Antonija Đ. (6,3 godina), Konavoski vez, flomaster

KADI PAČA

istražujemo i stvaramo

Na 11. mediteranskom sajmu u Dubrovniku

Prije nego smo započeli s projektom, oformljen je centar rukotvorina tako što je unutar vrtičke skupine određen prostor gdje su pored izvornih rukotvorina bili izloženi i dječji ručni radovi. Taj prvi korak pomogao nam je da procijenimo koliki je ustvari interes za temu, budući da nismo mogle biti posve sigurne hoće li većini djece biti dovoljno zanimljiva. Za svega nekoliko dana, centar je postao svakodnevni izvor dječjih interesa. Vođeni tim interesima te poštujući njihovo pravo na doživljaj, sudjelovanje i otkrivanje bogatstva tradicije i kulture kraja u kojem žive, započeli smo s projektom. U okviru projekta bilo je planirano nekoliko aktivnosti koje su kasnije potaknule i reakcije iz zajednice zbog kojih je projekt ubrzo prerastao svoje početne okvire.

Jedna od prvih aktivnosti bila je posjet umjetničkom ateljeu akademske slikarice Antonije Rusković. U tom ateljeu održavaju se radionice izrade konavoskog veza od kojeg se kasnije proizvodi niz upotrebnih i ukrasnih predmeta. Gospođa Rusković djeci je na primjeren način pojasnila postupak

dobivanja i bojanja svilenog konca od dudovog svilca, te ih upoznala s dijelovima konavoske nošnje. Nakon toga djeca su se oblačila u 'pravu' konavosku nošnju, a imala su i priliku sama izvlačiti svileni konac iz čahura na način kako su to radile njihove prabake – *pranone*. Za vrtički centar rukotvorina djeca su od akademske slikarice na poklon dobila uzorke konavoskog veza, svileni konac, čahure i jajašca dudovog svilca. Inspirirana viđenim, po povratku u vrtić djeca su svoje doživljaje prenijela na papir. Njihove uratke, pisane bilješke i izjave potkrijepljene fotografijama djece odgajateljice su izložile u kutiću za roditelje. Roditelji su s velikim interesom pratili tijek događanja, te su odlučili biti aktivni sudionici projekta. Mama djevojčice Ivane donijela je konavosku nošnju za Ivanu, Luku i sebe. Pokazala je i imenovala svaki dio nošnje, dok su djeca s velikim zanimanjem gledala i pratila prezentaciju. Na kraju je mama za centar rukotvorina darovala rječnik tradicijskih izraza svakodnevnog konavoskog govora – *Konavle u srcu*. Nakon posjeta djeca su nazive nošnje

svakodnevno ispisivala na oveći hamer-papir. Zanimljivo je da su djeca na papir ispisivala i konavoske riječi o kojima su se raspitivala kod roditelja ili kod ostalih članova obitelji. Tako su djeca naučila što je to *stočić* (stolica), *komin* (kuhinja), *trpeza* (stol), *žmuo* (čša), *traversa* (pregača), *torbica* (torba) itd., kao i izvorne nazive za dijelove konavoske nošnje kao što su: čermica, *zlatača*, *presomitača*, *koret*, *modrina*, *verižice*, *kurđelica* itd. Pored toga djeca su se sama dosjetila da naprave slikovni rječnik konavoskih riječi i pojmova za svoje manje prijatelje koji još uvijek ne znaju čitati i pisati.

Male ruke u akciji

Usljedio je i niz drugih aktivnosti koje su bile planirane u sklopu projekta: izrada konavoskih lutkica od kartona, plastelina i gline; izrada starinskih konavoskih naušnica – *verižica* od zlatne žice; te izrada konavoske torbice tehnikom tkanja. Kako je projekt napredovao, djeca su sve više bila zainteresirana za rukotvorine. Spontano je dolazilo do ispreplitanja i povezivanja niza praktičnih i intelektualnih aktivnosti u koje su bila uključena ne samo djeca i njihove obitelji, nego i šira zajednica. Tako je jednom prilikom dječju skupinu posjetila Nikina baka Kate koja veze. Djeca su od bake Kate saznala koje tehnike vezenja postoje, te kako se koja od njih zove: *nakuke*, *kadifača*, *izmet*, *velika* i *mala krivulja*. Nakon toga djeca su se i sama okušala u vezenju jednostavnijih vezova, a neka od njih su odlučila vezove i nacrtati. Njihovi radovi izlagali su se u centru koji je sve više rastao i plijenio pažnju. Tijekom projekta skupinu je posjetio i gospodin Vlaho Baule koji je pokretač stranice *Konavoska grupa* na Facebook društvenoj mreži. Recitirajući nekoliko izvornih pjesama, djeci je na zanimljiv način približio konavoski govor. Kroz već zaboravljene priče upoznao ih je s nekadašnjim načinom života u gornjim i donjim konavoskim selima. Potaknuta pričama odgajateljice, djeca su osmislila društvenu igru 'Put kroz Konavle' u kojoj se od sela do sela putuje virtualno. Djeca su sama

Inspirirana rukotvorinama, djeca svoje doživljaje prenose na papir

Djeca izrađuju rječnik tradicijskih izraza

Lijeričar u grupi

Posjet ateljeu akademske slikarice Antonije Rusković

dogovorila pravila, te su igru uz pomoć odgajateljica iscrtala na velikom komadu bijele tkanine. Glavna veća polja nosila su naziv 'gornjih' i 'donjih' konavoskih sela, dok su manja neoznačena polja između njih zadavala smjer kojim se igrač treba kretati. Bilo je potrebno da se baci kocka kako bi se sudionici mogli kretati kroz virtualna konavoska sela. Ovom igrom pokazalo

se kako suradnički odnosi i kvalitetna komunikacija među djecom i odgajateljicama u velikoj mjeri pridonose razvoju projekta. Na Vlahovu inicijativu grupi je u goste došao glazbenik i lijeričar Ivica Karaman koji je bio odjeven u mušku konavosku nošnju. Od samog početka djeca su bila jako zainteresirana za neobičan instrument. Ivica je djeci prvo pokazao instrument, a potom na njihovu opću radost i zasvirao. Nakon sviranja izgovorena je tradicionalna konavoska zdravica koja se, kao narodni običaj, izvodi na svadbenim večerama – 'Ako ono i 'oće akobogda; Amen dabogda!' Uz zvuke lijerice djeca su plesala narodne plesove Čičak i *Potkolo*, te se okušala u sviranju tog autohtonog instrumenta.

Čuvari etnološkog blaga

U sklopu projekta bio je planiran izlet u Mihaniće gdje su djeca posjetila galeriju slikara naivca Mija Šiše Konavljana, koji je zasigurno jedan od najpreciznijih kroničara i čuvara konavoskog etnološkog blaga. U prostorijama galerije djeca su imala neposredan kontakt s djelima koja zorno prikazuju psihološki portret Konavoki i Konavljana, te konavoskog kraja. U sklopu projekta u preduskrsno vrijeme održana je i radionica izrade konavočica na ispuhanom jajetu kombiniranim tehnikama u kojoj su sudjelovali i roditelji. Prvotni cilj radionice bio je da se 'konavočice na jaju' koje su

postale suvenir skupine prodaju izvan vrtića. No, kako se bližio početak 11. mediteranskog sajma u Dubrovniku, odgajateljice su došle na ideju da suvenir skupine prodaju na sajmu zajedno s djecom. U suradnji s roditeljima i s organizatorom dogovoreno je sudjelovanje dječjeg vrtića na sajmu. Odgajateljice i djeca odjeveni u konavosku nošnju stajali su oko štanda gdje su prodavali svoje 'konavočice na jaju'. Taj prizor izazvao je brojne pozitivne reakcije kako ostalih izlagača, tako i samih posjetitelja sajma. Osim toga prizor su zabilježili i mnogi lokalni mediji. Od zarađenog novca organiziran je završni cjelodnevni izlet brodom na otok Lopud. Odabrana tema projekta uspjela je s jedne strane ostvariti odgojno-obrazovne ciljeve, a s druge strane potaknuti suradnju s užom i širom zajednicom. Djeca su radeći na projektu, promatrajući, pitajući i istražujući, širila svoja znanja aktivirajući pritom sve svoje potencijale i razvijajući različite kompetencije. Stalna prezentacija dječjih znanja i uradaka koji su nastali kao rezultat njihove radoznalosti i želje za novim, ponudila je uvid u dječje mogućnosti. Dinamika projekta koja je nastala kroz stalnu interakciju vrtićke ustanove, djece i njihove okoline, pomogla je odgajateljima u izgrađivanju boljeg razumijevanja kompetencija djece i šireg definiranja vlastite uloge u poticanju njihova razvoja.

istražujemo i stvaramo